

Nr 322.

Godkänd av första kammaren den 3 juni 1925.

Godkänd av andra kammaren den 3 juni 1925.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till befrämjande av växtförädling m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(Jordbruksutskottets utlåtande nr 71.)

Till Konungen.

Under punkt 86 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition angående statsbidrag till befrämjande av växtförädling, som Eders Kungl. Maj:t kunde komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål beräkna för budgetåret 1925—1926 ett belopp av 300,000 kronor.

I en till riksdagen den 23 mars 1925 avlåten proposition, nr 172, har Eders Kungl. Maj:t därefter, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, föreslagit riksdagen

ej mindre för budgetåret 1925—1926 anvisa såsom särskilda extra anslag *dels* till uppehållande av Sveriges utsädesförenings praktiskt-vetenskapliga verksamhet samt för ledning av och samarbete med föreningens filialer 107,625 kronor,

dels ock till uppehållande av verksamheten vid föreningens filialer vid Ultuna, i Östergötland, Kalmar län, Västergötland, Värmland, Västernorrland och Jämtland samt i Luleå 94,460 kronor,

eller sålunda tillhopa 202,085 kronor,

allt under av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna villkor; *än även* medgiva, att den å Alnarps egendom med medel från egendomens avkastning uppförda byggnaden för Lunds universitet för ärftlighetsforskning må efter institutionens förflyttning till Svalöv användas för annat statsändamål enligt Eders Kungl. Maj:ts närmare bestämmelser.

För att giva riksdagen tillfälle att yttra sig om ett mellan Sveriges utsädesförening och allmänna svenska utsädesaktiebolaget träffat avtal,

avseende tillgodogörande för det allmänna av resultaten av förädlingsarbetet vid Svalöv, har i statsrådsprotokollet redogörelse lämnats för berörda avtal.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har riksdagen till behandling förehått följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

1) nr 440 i andra kammaren, vari hemställts, att riksdagen måtte med bifall i övrigt till Eders Kungl. Maj:ts i propositionen nr 172 framställda förslag för budgetåret 1925—1926 anvisa såsom särskilda extra anslag:

dels till uppehållande av Sveriges utsädesförenings praktiskt-vetenskapliga verksamhet samt för ledning av och samarbete med föreningens filialer 111,100 kronor,

dels ock till uppehållande av verksamheten vid föreningens filialer vid Ultuna, i Östergötland, Kalmar län, Västergötland, Värmland, Västernorrland och Jämtland samt i Luleå 96,265 kronor

eller sålunda tillhopa 207,365 kronor, allt under av departementschefen i propositionen angivna villkor;

2) nr 292 i första kammaren, likalydande med nr 442 i andra kammaren, vari hemställts, att riksdagen må för budgetåret 1925—1926 till understödjande av den praktiskt-vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm anvisa ett extra anslag å 75,000 kronor; samt

3) nr 293 i första kammaren, likalydande med nr 441 i andra kammaren, vari med annan motivering än i motionerna I:292 och II:442 likaledes hemställts, att riksdagen må för budgetåret 1925—1926 till understödjande av den praktiskt-vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm anvisa ett extra anslag å 75,000 kronor.

Då såsom departementschefen ock uttalat något lämpligare sätt att tillgodogöra allmänheten resultaten av förädlingsarbetet vid Svalöv än genom överlåtelse till allmänna svenska utsädesaktiebolaget för närvarande icke torde stå till buds, anser riksdagen, att ett nytt avtal bör på sätt i propositionen föreslagits komma till stånd. Med avseende å avtalsförslagets innehåll vill riksdagen, under hänvisning till bestämmelsen i § 10, liksom departementschefen understryka vad de sakkunniga framhållit om vikten av att statens representanter i föreningens och bolagets styrelser övervaka prissättningen. Beträffande den i § 12 stadgade ersättning, som bolaget skall hava att erlagga för den bolaget genom avtalet tillförsäkrade rätt, har riksdagen i likhet med departementschefen icke kunnat undgå finna denna avgift förhållandevis låg. Av propositionen framgår emellertid, att under föreliggande förhållanden något bättre resultat icke kunnat vinnas. Med hänsyn härtill har riksdagen icke velat i frågans nuvarande läge ifrågasätta någon ändring i förevarande avseende i det nu föreliggande avtalet, men anser sig riksdagen böra uttala en bestämd förväntan, att Kungl. Maj:ts skall i god tid före avtalstidens utgång taga i övervägande de möjligheter,

*Svalövs-
anstalten.*

som kunna finnas för att förädlingsresultatet vid Svalöv må kunna på ett för staten ekonomiskt förmånligare sätt komma allmänheten till godo.

Vad härefter angår anslagsbeloppet till utsädesföreningen för budgetåret 1925—1926 har departementschefen funnit en i de sakkunnigas utgiftsberäkning upptagen post å 5,280 kronor för ytterligare dyrtidstillägg med 5 procent för innevarande budgetår till föreningens tjänstemän bära utgå, och anslaget har i anslutning härtill i propositionen upptagits med ett sammanlagt belopp av 202,085 kronor.

I förenämnda motion II:440 har föreslagits en höjning i det av Eders Kungl. Maj:t föreslagna anslaget med ovanberörda belopp, 5,280 kronor, för att därigenom bereda utsädesföreningens tjänstemän ovanberörda ytterligare dyrtidstillägg.

För egen del vill riksdagen, under hänvisning till innevarande riksdags beslut att för beredande av 5 procents ytterligare dyrtidstillägg för budgetåret 1924—1925 åt tjänstemän hos svenska mosskulturföreningen i erforderlig mån höja anslaget till denna förening biträda den nu väckta motionen om ett till 207,365 kronor förhöjt belopp till Sveriges utsädesförening.

Mot Eders Kungl. Maj:ts förslag beträffande förflyttningen av ärftlighetsinstitutionen vid Akarp och i samband därmed ifrågasatta åtgärder har riksdagen intet att erinra.

*Weibullsholms-
anstalten.*

Några skarpt delade meningar synas numera icke råda därom, att den vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt bedrivna verksamheten kan anses vara av särskilt allmännyttig karaktär. I detta avseende tillåter sig riksdagen hänvisa till departementschefens i statsrådsprotokollet återgivna värdesättning av denna verksamhet. Med hänsyn till den vidlyftiga utredning, som i förevarande avseende finnes tillgänglig rörande från Weibullsholm utsläppta värdefulla stammar samt det vid anstalten förefintliga lovande växtförädlingsmaterial, torde det icke vara nödvändigt att nu ingå på någon ytterligare redogörelse härutinnan. Framhållas må dock, att Weibullsholm utsläppt den för närvarande främsta vetesorten i vårt land, att anstalten sedan länge intagit en ledande ställning i fråga om förädlingen av rotfruktsfröer, samt att densamma praktiskt taget står ensam inom vårt land på grönsaksväxtförädlingens område.

I fråga om det kanske något mindre kända värdet av Weibullsholm från rent vetenskaplig synpunkt innehålla motionerna i ämnet synnerligen belysande uppgifter. Riksdagen kan icke underlåta att för sin del understryka anstaltens betydelse i detta hänseende.

I anslutning till vad som i detta avseende anfördes av jordbruksutskottet vid 1924 års riksdag får riksdagen uttala, att det måste framstå såsom ett synnerligen allvarligt förhållande, att fortbeståndet av denna såväl från nationalekonomisk som kulturell synpunkt ostridigt högst värdefulla verksamhet är äventyrat.

I likhet med motionärerna kan icke heller riksdagen dela den av de i statsrådsprotokollet omförmälda sakkunniga framförda uppfattningen, att firman Weibull kommer att upprätthålla ifrågavarande verksamhet lika länge som sin affärsverksamhet. Särskilt synes det riksdagen vara uppenbar fara för handen, att en sådan del av verksamheten som grönsaksförädlingen, vilken enligt de i utredningen lämnade uppgifterna synes draga en årlig kostnad av omkring 40,000 kronor men som enligt de sakkunnigas merpriskalkyl icke lämnar större årsvinst än omkring 4,500 kronor, kan komma att nedläggas.

Såsom framgår av utredningen i ärendet bryta sig meningarna fortfarande skarpt ifråga om förutsättningarna för ett statens fortsatta understödande av ifrågavarande verksamhet. Å ena sidan göres gällande, att en nödvändig förutsättning i detta avseende måste vara att Weibullsholm inordnas i ett från statens sida enhetligt lett system för landets växtförädlingsverksamhet, å andra sidan framhålles värdet av Weibullsholm såsom en fristående och med Svalöf i vetenskapligt och merkantilt avseende tävlande verksamhet. Dessa motsatta meningar bottna huvudsakligen i olikartade uppfattningar om konkurrensens värde, olägenheten av dubbelarbete, faran av utsläppande av för många sorter m. m. med härav följande skiljaktiga åsikter rörande behovet av enhetlig och ingripande statlig överledning på hithörande område.

Riksdagen vill erinra, att jämväl vid behandlingen vid 1924 års riksdag av frågan om anslag till Weibullsholm dessa meningsskiljaktigheter starkt framkommo. I sitt utlåtande i frågan uttalade jordbruksutskottet, att utskottet icke i ärendets dåvarande skick kunnat fatta ståndpunkt angående de i berörda avseende framkomna skiljaktiga meningarna. Härvid ville utskottet särskilt framhålla, att lantbruksstyrelsens riktlinjer syntes syfta mot åtgärder, medförande vittgående konsekvenser i olika avseenden.

Genom den gjorda utredningen har i vissa avseenden större klarhet vunnits i fråga om faktiska förhållanden på hithörande område — sålunda hava de sakkunniga konstaterat värdet av den merkantila konkurrensen för ökad spridning av förädlad utsäde. De sakkunniga hava vidare funnit det icke böra befaras, att konkurrensen mellan växtförädlingsföretagen skulle medföra utsläppandet av sorter av tvivelaktigt värde.

Å sin sida har också firman Weibull ställt sig mera tillmötesgående gentemot kravet på kontroll av firmans verksamhet.

Detta oaktat synas berörda principiella meningsskiljaktigheter kvarstå.

Vid bedömande av anslagsfrågan från nu omhandlade synpunkt har det syns riksdagen icke vara möjligt att på grundval av föreliggande utredning fatta någon bestämd ståndpunkt. Vid sådant förhållande har riksdagen ansett sig böra överväga, huruvida icke — bortsett från de teoretiska tvistefrågorna — skäl kunde anses föreligga för ett statens ingripande till understödande av Weibullsholmsanstalten. Med den uppfattning riksdagen har

om det praktiska värdet av denna anstalt, från statsnyttans synpunkt, har det därvid syntts riksdagen som om fullt tillräckliga skäl funnes för ett dylikt understödjande av anstalten även i dess nuvarande egenskap av fristående enskild verksamhet; helst som riksdagen, i enlighet med vad firman Weibull och motionärerna åsyfta, hyser den uppfattningen, att statens understödjande av verksamheten vid Weibullsholm allenast bör avse en nödig handräckning under rådande ogynnsamma konjunktioner.

Riksdagen vill betona, att ett fortsatt understödjande på detta sätt av växtförädlingsanstalten vid Weibullsholm ingalunda står i strid med den uppfattning i frågan, som riksdagens majoritet förlidet år gav tillkänna. Såsom tydligt framgår av jordbruksutskottets utlåtande vid 1924 års riksdag innebar detta närmast ett avståndstagande från lantbruksstyrelsens uppfattning i fråga om inordnandet av Weibullsholm i det statliga växtförädlings-systemet.

Härtill kommer, att riksdagen genom vad i sådant hänseende från firman Weibulls och motionärernas sida föreslagits finner praktiskt sett goda möjligheter föreliggande för att en tillfredsställande kontroll och övervakning från statens sida i samband med anslaget åtnjutande må kunna komma till stånd. Riksdagen får i detta sammanhang erinra om den i motionerna I: 293 och II: 441 uttalade åsikten, att särskilt med hänsyn till, att firman Weibull vid åtnjutande av ett tillfälligt understöd skulle hava en betydligt känsligare ställning till staten än verksamheten vid Svalöf med dess mera stabila position i fråga om statsbidrag, det syntes synnerligen troligt, att firman skulle finna med sitt intresse förenligt att tillgodose de synpunkter på verksamheten, som från det allmännas sida kunde framkomma.

I huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionerna ifrågasatts anser riksdagen att för nästkommande budgetår ett extra anslag av 75,000 kronor bör anvisas för uppehållande av den praktiskt-vetenskapliga växtförädlingsverksamheten å Weibullsholm. Riksdagen får härvid erinra, att för budgetåret 1925—1926 beräknats ett belopp av 300,000 kronor; vid bifall till vad i propositionen samt i motionen II: 440 föreslagits skulle ett belopp av $(300,000 - 207,365) = 92,635$ kronor finnas tillgängliga för här föreslaget ändamål. Såsom villkor härför synes böra krävas — förutom kontroll av att anslaget kommer förädlingsverksamheten helt till godo och att denna uppehålls i sin hittillsvarande omfattning — särskild inspektion av anstalten genom av Eders Kungl. Maj:t utsedda sakkunniga representanter. Häri-genom skulle kunna vinnas visshet om att anstaltens verksamhet ledes enligt sunda och från allmänna synpunkter riktiga principer; och böra dessa representanter härom avgiva yttrande i samband med eventuell fråga om ytterligare fortsatt statsunderstöd för verksamheten. Det torde härvidlag även böra ankomma på dessa statens representanter att granska och yttra sig beträffande priserna å firmans utsädesvaror. En på sålunda angivet sätt anordnad kontroll synes riksdagen innebära fullt tillräcklig garanti för att det ifrågasatta statsunderstödet skulle komma att tjäna sitt ändamål.

Kungl. Maj:t torde ock till nästa riksdag kunna framlägga utredning ej mindre huruvida ytterligare fortsatt anslag för ändamålet erfordras än även vilka villkor — utöver de förenämnda — må anses påkallade för åtnjutande av sådant anslag. I sistnämnda avseende finner riksdagen böra beaktas vad firman Weibull för sin del ifrågasatt rörande begränsad vinstmöjlighet.

Under åberopande av det anförda får riksdagen anmäla,

att riksdagen i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt de i ämnet väckta motionerna

1) för budgetåret 1925—1926 anvisat såsom särskilda extra anslag

a) dels till uppehållande av Sveriges utsädesförenings praktiskt vetenskapliga verksamhet samt för ledning av och samarbete med föreningens filialer 111,100 kronor, dels till uppehållande av verksamheten vid föreningens filialer vid Ultuna, i Östergötland, Kalmar län, Västergötland, Värmland, Västernorrland och Jämtland samt i Luleå 96,265 kronor, allt under av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna villkor,

b) till understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm 75,000 kronor

eller sålunda tillhopa 282,365 kronor,

2) medgivit, att den å Alnarps egendom med medel från egendomens avkastning uppförda byggnaden för Lunds universitet för ärftlighetsforskning må efter institutionens förflyttning till Svalöv användas för annat statsändamål enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmelser.

Stockholm den 3 juni 1925.

Med undersåtlig vörndnad.
